

Kázání v katedrále sv. Víta u příležitosti 50. výročí úmrtí kardinála Josefa Berana

Mons. Petr Piřha

18. května L. P. 2019

Liturgické texty:

1. čtení – 2 Tim 4, 1-5;

Žalm 110, 1-4;

Evangelium – Jan 10, 1-15.

Vaše Eminence, otče arcibiskupe,
vážení a vzácní hosté,
bratři a sestry.

Shromáždili jsme se zde, abychom slavnostní liturgií vzpomenuli 50. výročí smrti Josefa kardinála Berana. V pozadí ovšem tiše stojí i připomínka 120. narozenin jeho nástupce, kardinála Františka Tomáška. Máme za co Bohu děkovat při této mši svaté. Dva úryvky z Písma sv. i žalm, které jsme vyslechli, jsou úplně jasné a nemusím je rozebírat.

Dějiny národů jsou složeny, či spíše utkány, z životních příběhů jednotlivých lidí. Je to pozoruhodná tkanina. Teprve zpětně chápeme, jak vznikla, a jsme schopni vyznat se v motanici nejrůzněji zauzlených lidských vztahů. Ne každý, a ne vždycky, postřehneme různé náhodné detaily, které však nesou symbolický význam. Připomenu jeden případ, který se dostatečně starým pamětníkům jistě vybaví.

Zvuk zvonu nese informaci. Spojení mnoha zvonů oznamuje velké, naléhavé sdělení. V době totality byly zvony degradovány a umlčeny. Sloužily výhradně k oznamování požáru a k vyhlášení poplachu při atomovém útoku. Stály tedy vedle kusů kolejnice s polenem zavěšených ve veřejných budovách. O každé zaklinkání umíráčku, když umřel na vesnici strejda Šlejšek, se muselo žádat a v předstihu to široko daleko oznámit, aby nevznikla panika, že do tří minut přeletí nepřátelské letouny. Všiml jsem si, že zvony zvláštním způsobem frázovaly naše dějiny. Zažíval jsem to v Praze, nevím, co bylo

jinde. Pražské zvony se po dvacetiletém mlčení ozvaly dvakrát během roku 1969. Při pohřbu Jana Palacha poprvé a podruhé při zprávě, že v Římě zesnul Josef kardinál Beran. Poté opět dvacet let mlčely. Dvanáctého listopadu 1989, v den kanonizace sv. Anežky v ponuré poledne oznámily pražské zvony postupně se ozývající z okrajových kostelů a kampanel, přes střed města, až jejich hlahol vyvrcholil zvony katedrály, novou naději. Zvláštní, uvážíme-li, jak mnoho se o Anežčinu kanonizaci zasloužil kardinál Beran svou knihou o Anežce Přemyslovně, kterou napsal při své internaci v Myštěvsi u Nového Bydžova.

Po tomto poněkud zdlouhavém úvodu mohu přistoupit k výkladu o jádru dnešní slavnosti. Postavy kardinálů Berana a Tomáška jsou právem chápány různě, byli to různí lidé, ale v žádném případě nestáli proti sobě jako rivalové. Nicméně, zvláště pražští věřící intelektuálové byli a namnoze i zůstávají stoupenci Beranovými a vyhoceně kritickými k postavě druhého biskupa, Tomáška. Velkou roli přitom hrál způsob jejich kázání. Tomášek zásadně mluvil z kazatelny podle homiletických a rétorických schémat vhodných pro oblasti rurální společnosti v chudé části Těšínska. Praha s naprostým nepochopením lidové zbožnosti úkorně nesla, že je ochuzována o dostatečnou učenost, a rétorická dikce je tahala za jemné slechy. Odmítavý postoj byl zjevný a mluvilo se o něm hojně, čímž se Tomášek po právu cítil urážen. Společnou řeč se nedařilo najít ani těm, kdo si uvědomovali její potřebu.

Oba muži stavění proti sobě se přitom osobně neznali. Státní moc nepřipustila, aby se zásadních jednání zúčastnili oba současně, protože by to mohlo zmařit celá jednání. Dnes ovšem víme, že na základě přijatelných svědků byl Beran rozhodnut odejít, aby arcidiecéze mohla žít, což při jeho internaci nebylo v ČSSR možné. Tuto věc správně viděl Pavel VI. a Berana, svého desetiletí milovaného biskupa, přesvědčil, aby podepsal strašlivý ortel nenávratného exilu, protože tím umožní plný liturgický život pražské arcidiecéze. Stejně tak prosadil papež Pavel VI. Tomáškovu přetěžkou rozhodnutí podepsat slib věrnosti státu, což znamenalo degradaci na loajální loutku. Neinformované věřící to děsilo a oba biskupy naplňovalo obavami. Arcibiskupovi Beranovi, který se třásl o osud své arcidiecéze v rukách opravdového nebo pokryteckého zrádce, byla jen malou jiskřičkou naděje skutečnost, že František Tomášek vždy a za všech okolností vystupoval jako administrátor a za arcibiskupa označoval výhradně Berana. Později došlo ve dvou krocích ke zklidňování. Prvním bylo, když se poprvé poznali při koncilovém jednání. Dost odtažitý Beran předal Tomáškovu lakonickou zprávu o své internaci, korektní a chladnou, nicméně jako ruku podanou k vysvětlení a sblížení. Času nebylo dost a o krátkém textu již zřejmě nemluvili. Že ho adresát bral velmi vážně, dosvědčuje, že byl dokument celkem nedávno nalezen v To-

máškově písemné pozůstalosti uložený na významném místě. Druhým krokem byly události z let 1968 a 69. Biskup Tomášek se opřel o názory Beranovy a zvláště o Beranovo poselství po činu Jana Palacha. Postoje Tomáškovy byly tehdy pevné a jasné. Po setkání s Pavlem VI. při Beranově pohřbu se ve správnosti svého nového nasměrování dále utvrdil. Šel tehdy tak daleko, že při jednání se státem navrhl a žádal převezení a uložení ostatků kardinála Berana v pražské katedrále.

Tím se dostáváme k průběhu přenesení ostatků, k němuž došlo před rokem. Jednalo se bezesporu o ráznou manifestaci věrnosti Beranovu odkazu. Komunisté svou povýšenou neúčastí dali jasně najevo, že sice nemohou Beranovu návratu zabránit, ale jsou proti němu. Komunistická strana dokazuje dnes a denně, že je nepřitelem církve a trvá na nesmiřitelném ideologickém boji. Bez ohledu, zda to poškodí národ nebo stát. Dokázala to nedávno prosazením zákona o zdanění církevních restitucí. Jistěže náhodou, ale velmi symbolickou, je, že se tak stalo v den svátku sv. Vojtěcha, patrona pražského biskupského stolce. Stalo se. Děsivé je, že zatímco v Únoru museli předvést krvavý teror, nyní nic takového nepotřebovali. Většina poslanců a většina občanů s nimi souhlasí a zbytek, kromě nevelkého zlomku, to pasivně přijímá. Je to vskutku stejné. Komunisté jsou stejní jako v únoru 1948, v letech padesátých a šedesátých, v normalizaci. Jsou stejní jako vždy. Dovolím si je upozornit všechny, odhalené nebo skryté v jiných barvách stran, popř. bezpartijní, že Bůh, který podle nich neexistuje, ale kterého se zároveň šíleně bojí, je daleko stálejší a je o mnohem déle stále stejný. Amen.